

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŽMOGAUS MIRTIES NUSTATYMO IR KRITINIŲ BŪKLIŲ
Į S T A T Y M A S**

1997 m. kovo 25 d. Nr. VIII-157
Vilnius

**PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis

Šis įstatymas reglamentuoja žmogaus kritinių būklių ir mirties fakto nustatymo bei mirties registravimo pagrindus, sąlygas ir tvarką, taip pat sveikatos priežiūros darbuotojų bei kitų asmenų teises ir pareigas po to, kai yra nustatyta žmogaus kritinė būklė arba mirtis.

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

1. Mirtis – negrįžtama žmogaus organizmo, kaip visumos, žūtis.
2. Kritinės būklės – žmogaus gyvybei pavojingos būklės, pasižyminčios kritiniu kvėpavimo, kraujotakos, galvos smegenų veiklos bei kitų organizmo funkcijų lygiu ir kurioms esant reikia imtis gaivinimo bei kitų medicinos pagalbos priemonių stengiantis išsaugoti žmogaus gyvybę.
3. Smegenų mirtis – negrįžtama visų galvos smegenų struktūrų veiklos baigtis, nors kai kurie žmogaus organai bei organų sistemos dar veikia.
4. Gaivinimas – medicinos pagalbos priemonės, kuriomis siekiama atnaujinti sutrikusius arba išnykusius kvėpavimą, kraujotaką, galvos smegenų veiklą ir kitas gyvybiškai svarbias žmogaus organizmo funkcijas gyvybei pavojingų būklių atvejais.

**ANTRASIS SKIRSNIS
KRITINIŲ BŪKLIŲ IR MIRTIES FAKTO NUSTATYMAS**

3 straipsnis. Kritinę būklę nustatantys asmenys

Kritinę būklę nustato:

- 1) sveikatos priežiūros specialistai;
- 2) farmacijos specialistai;
- 3) Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyto sąrašo profesijų, darbų ir veiklos sričių darbuotojai, transporto priemonių vairuotojai mėgėjai, buvę kartu su nukentėjusiais ar ligoniais nelaimingų atsitikimų ar ūmaus gyvybei pavojingo susirgimo vietose ir privalantys suteikti jiems pirmąją pagalbą.

4 straipsnis. Teisė nustatyti mirties faktą

Mirties faktą nustato:

- 1) mirusįjį gydęs gydytojas;
- 2) gydytojas patologas;
- 3) gydytojas teisės medicinos ekspertas;
- 4) skubios nestacionarinės medicinos pagalbos įstaigų gydytojai ir slaugos specialistai;
- 5) gydytojų konsiliumas;
- 6) slaugos specialistas, tiesiogiai atlikęs mirusio asmens sveikatos priežiūrą nesant gydytojo.

5 straipsnis. Mirties kriterijai

1. Mirties faktas nustatomas negrįžtamai nutrūkus žmogaus kraujotakai ir kvėpavimui arba nustačius žmogaus smegenų mirtį.

2. Nutrūkusios kraujotakos ir kvėpavimo negrįžtamumo bei smegenų mirties nustatymo kriterijus tvirtina Sveikatos apsaugos ministerija.

6 straipsnis. Mirties laikas

Mirties laikas yra momentas, kai negrįžtamai nutrūksta žmogaus kraujotaka ir kvėpavimas arba nustatoma žmogaus smegenų mirtis.

7 straipsnis. Smegenų mirties kriterijai

Smegenų mirties faktas nustatomas pagrįstais tyrimo metodais įrodžius, jog visų žmogaus galvos smegenų struktūrų veikla yra negrįžtamai nutrūkus, o žmogaus kraujotaka ir kvėpavimas išlieka tik palaikomi dirbtinių priemonių.

8 straipsnis. Smegenų mirties fakto nustatymo sąlygos ir tvarka

1. Smegenų mirties faktas nustatomas tik stacionarinėje asmens sveikatos priežiūros įstaigoje.

2. Smegenų mirties faktą nustato konsiliumas iš ne mažiau kaip trijų gydytojų, tarp kurių turi būti neurologas arba neurochirurgas.

3. Nustatant smegenų mirties faktą neturi teisės dalyvauti chirurgai transplantologai ir kiti asmenys, dėl kokios nors priežasties suinteresuoti miršančiojo organų bei audinių transplantavimu arba nors kiek su transplantavimu susiję.

9 straipsnis. Smegenų mirties nustatymo pasekmės

1. Nustačius smegenų mirties faktą, visos žmogui taikomos medicinos pagalbos priemonės nutraukiamos, jei mirusiojo organų bei audinių nenumatoma panaudoti transplantacijai.

2. Jei mirusiojo organus bei audinius numatoma panaudoti transplantacijai, jam leidžiama taikyti tik tas medicinos pagalbos priemones, kuriomis stengiamasi užtikrinti organų bei audinių tinkamumą persodinti į kito žmogaus kūną.

TREČIASIS SKIRSNIS

KRITINĘ BŪKLĘ IR MIRTĮ NUSTAČIUSIŲ ASMENŲ PAREIGOS

10 straipsnis. Kritinę būklę nustačiusio asmens pareigos

1. Kritinę būklę nustatęs asmuo privalo nedelsdamas suteikti žmogui pirmąją medicinos pagalbą ir imtis kitų galimų priemonių žmogaus gyvybei išsaugoti.

2. Sveikatos priežiūros ir farmacijos specialistų kompetenciją teikti pirmąją medicinos pagalbą nustato Sveikatos apsaugos ministerija. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyto sąrašo profesijų, darbų ir veiklos sričių darbuotojų bei transporto priemonių vairuotojų mėgėjų, buvusių kartu su nukentėjusiais ar ligoniais nelaimingų atsitikimų ar ūmaus gyvybei pavojingo susirgimo vietose ir privalančių suteikti jiems pirmąją pagalbą, taip pat įstatymų nustatytų kitų asmenų kompetenciją šiais klausimais nustato Vyriausybė.

11 straipsnis. Teisė nepradėti gaivinimo

1. Leidžiama nepradėti gaivinimo:

1) kai yra neabejotinų mirties požymių: negrįžtamai nutrūkus, kraujotaka ir kvėpavimas, lavoniškas atšalimas, yra lavondėmių, lavoniškas sustingimas ir kitų ankstyvųjų bei vėlyvųjų lavoniškų reiškinių;

2) kai yra su gyvybe nesuderinamų kūno sužalojimų, kurių sąrašą nustato Sveikatos apsaugos ministerija;

3) kai gydytojų konsiliumas nusprendė, kad sunki lėtinė liga neabejotinai sukėlė negrįžtamą gyvybiškai svarbių organų pakenkimą, dėl kurio šie organai negali funkcionuoti;

4) jeigu pacientas įstatymų nustatyta tvarka yra pareiškęs nesutikimą, kad būtų gaivinamas, ir yra gydytojų konsiliumo pritarimas;

5) tais atvejais, kai gaivinimas kelia tiesioginę grėsmę kritinę būklę nustačiusio asmens gyvybei.

2. Jeigu dėl šio straipsnio 1 dalies 1, 2, 3 ir 4 punktuose nustatytų sąlygų yra abejonių, kritinę būklę nustatęs asmuo privalo pradėti gaivinimą.

12 straipsnis. Teisė nutraukti gaivinimą

Leidžiama nutraukti gaivinimą:

- 1) gaivinimo metu atsinaujinus gyvybiškai svarbioms organizmo funkcijoms;
- 2) gaivinimo metu išryškėjus šiame įstatyme numatytiems neabejotiniems mirties požymiams;
- 3) išaiškėjus, jog pacientas įstatymų nustatyta tvarka yra pareiškęs nesutikimą, kad būtų gaivinamas, ir yra gydytojų konsiliumo pritarimas;
- 4) iškilus tiesioginei grėsmei gaivinančio asmens gyvybei.

13 straipsnis. Draudimas gaivinti

1. Gydytojų konsiliumui nusprendus, kad nėra pagrindo abejoti, jog gyvybiškai svarbūs mirštančiojo organai yra negrįžtamai pakenkti ligos ir dėl to negali funkcionuoti, gaivinti draudžiama.

2. Draudžiama gaivinti asmenį, kuriam įvykdyta mirties bausmė.

14 straipsnis. Mirties faktą nustačiusio asmens pareigos

1. Mirties faktą nustatęs asmuo privalo nedelsdamas nustatyta tvarka pažymėti tai medicinos dokumentuose.

2. Žmogaus mirties faktą nustatęs asmuo privalo nedelsdamas pranešti apie tai policijai, jeigu yra bent viena iš šių sąlygų:

- 1) nustatyta arba įtariama smurtinė mirtis;
- 2) mirtis įvyko viešoje vietoje;
- 3) nenustatyta mirusiojo asmenybė;
- 4) neaiški mirties priežastis, kai mirtis įvyko už stacionarinės asmens sveikatos priežiūros įstaigos ribų;
- 5) staigi arba netikėta mirtis;
- 6) mirė pacientas, išbuvęs stacionarinėje asmens sveikatos priežiūros įstaigoje mažiau nei 24 valandas, išskyrus atvejus, kai mirtis įvyko dėl nustatytos lėtinės ligos;
- 7) nustačius arba įtarus, jog mirtis įvyko nuo gamybinės traumos, apsinuodijimo, profesinio susirgimo, ypač pavojingos infekcinės ligos;
- 8) jei mirusiajam jo paskutinio susirgimo metu nebuvo teikiama medicinos pagalba;
- 9) jeigu reikalauja mirusiojo teisėtas atstovas;
- 10) kitais įstatymų numatytais atvejais.

3. Apie asmens, kuriam įvykdyta mirties bausmė, mirties faktą pranešama institucijoms, numatytoms bausmių vykdymą reglamentuojančiuose įstatymuose, šių įstatymų nustatyta tvarka.

4. Apie žmogaus mirties faktą turi būti pranešta jo giminėms ar artimiesiems įstatymų nustatyta tvarka.

KETVIRTASIS SKIRSNIS MIRTIES REGISTRAVIMAS

15 straipsnis. Teisiniai mirties registravimo pagrindai

Teisiniai mirties registravimo pagrindai yra:

- 1) medicininis mirties liudijimas;
- 2) įsiteisėjęs teismo sprendimas paskelbti asmenį mirusiu.

16 straipsnis. Medicininis mirties liudijimas

1. Medicininis mirties liudijimas yra gydytojo išduodamas dokumentas, patvirtinantis žmogaus mirties faktą ir būtinas mirčiai užregistruoti.

2. Medicininį mirties liudijimą išduoda:

1) mirčiai įvykus ne stacionarinėje asmens sveikatos priežiūros įstaigoje - ambulatorinę medicinos pagalbą teikiantis gydytojas;

2) lavono teisės medicinos ekspertizę atlikęs gydytojas teisės medicinos ekspertas;

3) lavono patologoanatominių tyrimų atlikęs gydytojas patologas;

4) įstatymų nustatytais atvejais - stacionarinės asmens sveikatos priežiūros įstaigos gydytojas, nustatęs žmogaus mirties faktą.

3. Gali būti išduodamas laikinas arba galutinis medicininis mirties liudijimas.

4. Laikinas medicininis mirties liudijimas išduodamas:

1) kai medicininio mirties liudijimo išrašymo metu nežinoma mirties priežastis;

2) kai reikia atlikti papildomą lavono arba jo audinių tyrimą mirties priežastiai nustatyti arba patikslinti.

5. Laikinas medicininis mirties liudijimas ne vėliau kaip per vieną mėnesį turi būti pakeistas galutiniu.

6. Medicininio mirties liudijimo išdavimo tvarką nustato Sveikatos apsaugos ministerija.

17 straipsnis. Medicininio mirties liudijimo rekvizitai

1. Medicininį mirties liudijimą sudaro dvi dalys, kuriose įrašyta informacija turi būti vienoda.

2. Mediciniame mirties liudijime turi būti nurodyti šie duomenys:

1) vardas ir pavardė;

2) asmens kodas;

3) gimimo data;

4) mirties data;

5) nuolatinė gyvenamoji vieta;

6) mirties vieta;

7) mirties priežastis;

8) mirties liudijimą išdavusio gydytojo pareigos, vardas, pavardė ir parašas.

3. Mirusiojo, kurio asmens tapatybė nenustatyta, mediciniame mirties liudijime gali būti neįrašomi šio straipsnio 2 dalies 1-6 punktuose nurodyti duomenys.

4. Kūdikio mediciniame mirties liudijime turi būti nurodyta, ar jis gimė išnešiotas, taip pat mirusio kūdikio svoris jam gimus.

5. Asmens, kuriam įvykdyta mirties bausmė, mediciniame mirties liudijime mirties vieta nenurodoma.

6. Medicininio mirties liudijimo formą nustato Sveikatos apsaugos ministerija.

18 straipsnis. Medicininio mirties liudijimo išdavimas

1. Medicininį mirties liudijimą išduoda asmens sveikatos priežiūros įstaigos. Jis išduodamas asmenims, pateikusiems asmens dokumentus ir pasirašiusiems liudijimo dalį, kuri saugoma liudijimą išdavusioje įstaigoje Sveikatos apsaugos ministerijos nustatyta tvarka.

2. Medicininis mirties liudijimas išduodamas tą pačią dieną, kai yra dėl jo kreipiamasi į asmens sveikatos priežiūros įstaigą.

3. Medicininius mirties liudijimus išduodančios sveikatos priežiūros įstaigos privalo užtikrinti liudijimų išdavimą poilsio ir švenčių dienomis.

19 straipsnis. Mirties registravimo subjektai

1. Mirtį registruoja mirusiojo nuolatinės gyvenamosios vietos civilinės metrikacijos įstaigos, taip pat savivaldybių seniūnijų kaimo vietovėse seniūnai bei Lietuvos Respublikos konsulinės įstaigos.

2. Jeigu nėra galimybių nustatyti mirusiojo nuolatinę gyvenamąją vietą, mirtį registruoja mirimo vietos civilinės metrikacijos įstaiga.

3. Teismo sprendimu paskelbtų mirusiais asmenų mirtį registruoja civilinės metrikacijos įstaigos, esančios teritorijoje, kurioje yra sprendimą priėmęs teismas.

4. Ne Lietuvos Respublikos teritorijoje gyvenusių Lietuvos Respublikos piliečių mirtį registruoja Lietuvos Respublikos konsulinės įstaigos.

5. Lietuvos Respublikos teritorijoje mirusių kitų valstybių piliečių ir asmenų be pilietybės mirtys registruojamos Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

20 straipsnis. Pareiškimas registruoti mirtį

1. Pareiškimas registruoti mirtį ją registruojančiai įstaigai turi būti pateiktas per tris paras nuo žmogaus mirties laiko arba lavono radimo. Šį pareiškimą gali pateikti:

- 1) mirusiojo giminės, kaimynai ir kiti fiziniai asmenys;
- 2) stacionarinė asmens sveikatos priežiūros įstaiga, kurioje asmuo mirė;
- 3) uždaroji sveikatos priežiūros įstaiga;
- 4) policija.

2. Kartu su pareiškimu registruoti mirtį ją registruojančiai įstaigai turi būti pateiktas laikinas arba galutinis medicininis mirties liudijimas.

21 straipsnis. Mirties registravimo tvarka

1. Mirtis registruojama civilinės būklės aktų registravimo knygos. Mirties registravimo tvarką, civilinės būklės aktų registravimo knygų formas bei jų pildymo tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

2. Duomenis apie mirčių įregistravimą seniūnai pateikia civilinės metrikacijos įstaigoms.

3. Civilinės metrikacijos ir konsulinės įstaigos pateikia Statistikos departamentui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės mirties registravimo dokumentus (mirties akto įrašus ir medicininius mirties liudijimus). Duomenys - mirusiojo vardas, pavardė, asmens kodas, gyvenamoji vieta, gimimo data, mirties data ir priežastis - pateikiami Lietuvos Respublikos gyventojų registrai Gyventojų registro įstatymo nustatyta tvarka.

PENKTASIS SKIRSNIS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

22 straipsnis. Gydytojų konsiliumo sudarymas

Mirčiai, smegenų mirčiai nustatyti bei kitiems šiame įstatyme numatytiems klausimams spręsti gydytojų konsiliumo sudarymo, sprendimų priėmimo ir įforminimo tvarką nustato Sveikatos apsaugos ministerija.

23 straipsnis. Atsakomybė

Asmenys, pažeidę šio įstatymo reikalavimus, atsako Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

24 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas

Šis įstatymas įsigalioja nuo 1997 m. rugsėjo 1 d.

25 straipsnis. Pasiūlymas Vyriausybei

Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir Sveikatos apsaugos ministerija iki 1997 m. rugsėjo 1 d. turi priimti teisės aktus, susijusius su Žmogaus mirties registravimo ir kritinių būklių įstatymu.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

RESPUBLIKOS PREZIDENTAS

ALGIRDAS BRAZAUSKAS